

## תולדות ב

בארץ אשר אומר אליך גור בארץ הזאת ואהי עמך ואברכך גי'. זיינען חז"ל מסביר, אז וויבאלד ער איז געווען אז "עולה תמימה" דארף ער בלייבן אין א"י און "אין חו"ל כדאי לך" (ער זאל נישט טאן ווי אביו אברהם, ווען ס'איז גע- וואָרן אַ רעב איז ער אַרויס פון א"י קיין חו"ל, קיין מצרים).

וואָס דער סימן לבנים איז דאָ קלאַר<sup>10</sup> אויך אריבנאוויף, אז דער אמת'ער אָרט פון אידן איז נישט אין גלות (בחו"ל), נאָר ווען זיי זיינען על שולחן אביהם<sup>11</sup> — שגואלם ומביאם ל"שולחננו" לא"י, און דעריבער אפילו אין דעם זמן ווען "מפני חטאינו גלינו מארצנו" — "בנים שגלו מעל שולחן אביהם"<sup>12</sup>, קענען אידן נישט זיין צופרידן ח"ו און אפילו נישט זיין רואיג<sup>13</sup> אין גלות, וויסנדיק אז דאָס איז נישט דער מצב אין וועלכן זיי דאַרפן זיין, נאָר זיי האָפּן<sup>14</sup> און בעטן צו אומקערן

א. ס'איז ידוע דער מאמר חז"ל, "כל מה שאירע לאבות סימן לבנים"<sup>15</sup>. און ווי דער רמב"ן איז מאריך לבאר בכמה מעשה אבות ווי זיי האָבן אין זיך סימנים לרמז אויף די מאורעות וואָס וועלן טרעפן מיט די בנים — מיט אידן.

וויבאלד די חז"ל ברענגען אַרויס דעם ענין דוקא בלשון אבות ובנים וואָס די עניני האב ווערן איבערגעגעבן בירושה לבניו אחריו, איז מובן, אז די מעשה אבות איז נישט סתם אַ סימן בעלמא, נאָר אויך אַ נתינת כח פון די אבות האומה צו די בנים<sup>16</sup>.

ובנוגע פרשתנו — די תורה דער- ציילט אַז "ויהי רעב בארץ", און אַז כשייכות מיט דעם האָט דער אויבער- שטער זיך באַוויזן צו יצחק'ן און אים אַנגעזאָגט "אל תרד מצרימה שכון

(8) ראה ב"ר פ"ט, ג. פרש"י עה"פ (שם, ב). רמב"ן (שם, א).

(9) ל' רש"י שם (וכ"ה ברמב"ן שם). וראה בארוכה לקו"ש חט"ז ע' 200 ואילך בבאור החילוקים דרש"י והמדרש.

(10) ברמב"ן פרשתנו שם: וירמוז לגלות בכל שהוא מקום מגורי אבותם כו'. ופירושו הוא — הרמז בהליכת יצחק לארץ פלשתים וכו', ע"ש בפרשיות. ובפנים מבוואר ה.מעשה אבות בדברי ה' שאמר לו "אל תרד מצרימה שכון בארץ גי", שלפי מחזיל שבפנים השתה — ההדגשה (בפסוקים אלו) היא שלא יצא מא"י.

(11) ראה ברכות ג, סע"א.

(12) וכמשיג (תבוא כח, סה). ובגוים ההם לא תרגיע ולא יהי מנוח גי'. ראה ב"ר פליג, ו. וראה מכות כד, סע"א.

(13) ראה לשון הרמב"ם הל' תשובה פ"ט ריש ה"ב. הל' מלכים פ"ב ריש ה"ד.

(1) ראה תנחומא לך ט. ב"ר פ"מ, ו. וראה גם ב"ר פמ"ח, י"ד (ותנחומא וירא ד). ושם: אני פורע לבניך . . . ולע"ל.

(2) וראה גם פרש"י וירא יח, א ד"ה ישב (מב"ר פמ"ח, ז). ועוד.

(3) לך יב, ו. שם, י. יד, א. פרשתנו כו, א. וישלח לב, ד. שם, ט. ועוד.

(4) יתרה מזה מצינו בסימני טהרה דבהמה כו' — שהם הגורמים הטהרה ולא רק מודיעים (ראה צפצ"ע על הרמב"ם הל' מאכלות אסורות רפ"א).

(5) כמובן גם מהדוגמא דגנביא"ם שברמב"ן לך שם (יב, ו). וראה ב"ר פ"מ שם (הובא גם ברמב"ן שם, י): צא וכבוש את הדרך לפני בניך. וראה גם בהנמסו בהערה הבאה.

(6) ראה תו"ח לך פג, סע"ג ואילך. ח"ש קלה, סע"א ואילך. ובכ"מ וראה לקו"ש ח"א ע' 41. ח"ג ע' 758. ח"ה ע' 88 ואילך. חט"ז ע' 76 ואילך. ועוד.

(7) כו, א ואילך.

איינעם פון די אבות, איז אַ סימן ונתינת כח לבנים — ניט נאָר לכללות עם ישראל, ובמצב מסוים, נאָר „בכל דור ודור ... בכל אדם מִישראל“<sup>18</sup> (בפרט), אויך ווי אידן געפינען זיך בגלות בא״, או בחו״ל.

ו״ל דעם ביאור בזה:

אידן זיינען בכללות פאָנאָנדער-געטיילט אין צוויי סוגים — ישכר און זבולון<sup>19</sup>, מארי תורה און מארי עובדין טבין<sup>20</sup>: אידן וואָס זייער עיקר עסק בעבודת ה' איז בפנים, ישכר באוהליך<sup>21</sup>, זיי זיינען במקומם האמיתי — אינגאנצן איבערגעגעבן צו לימוד התורה<sup>22</sup>; און אידן בעלי עסק וועלכע גייען אַרויס מחוץ פון די ד' אמות של תורה כו', זבולון בצאתך<sup>21</sup>, און האָבן צו טאָן מיט עניני העולם — „מעשיך“ און „דרכיך“, און דורך זייער עבודה בזה אין אַן אופן פון „כל מעשיך לשם שמים“<sup>23</sup> און „בכל דרכיך דעהו“<sup>24</sup>, בריינגען זיי אַריין קדוּ-שה אויך אין עניני העולם.

און דאָס זיינען די צוויי סוגי עבודה, וואָס דעם כח צו דורכפירן זיי באַקומט יעדער איד<sup>25</sup> פון די אבות:

זיך ע״י אביהם לשולחן אביהם, אין א״י, ביז אַז זיי זיינען דאָס מבקש ותובע״ ג' פעמים בכל יום (חול), „את צמח דוד עבדך מהרה תצמיח“, און (בכל יום — אויך בשבת ויו״ט כו') „ותחזינה עינינו בשׁוֹבך לציון ברחמים“<sup>15</sup>.

ויש לומר אַז דאָס איז איינער פון די טעמים וואָס לעת״ל וועט מען זאָגן ליצחק דוקא „כי אתה אבינו“<sup>16</sup>, וואָרום דעמאָלט וועט ביי אידן זיך אָנזען בגלוי די מעלת התמימות ושלמות, וואָס דעם כח אויף דערויף נעמען זיי פון יצחק אבינו („עולה תמימה“), און דערפאַר געפינען זיי זיך במקומם האמיתי שולחן אביהם אין א״י,

וואָס דער ענין, צו זיין בלויז אין א״י, איז געווען דוקא באַ יצחק׳ן, משא״כ באַ אברהם און יעקב זיינען געווען זמנים ווען זיי האָבן זיך געפונען בחו״ל.

ב. וויבאַלד אַז דאָס וואָס „אין קורין אבות אלא לשלשה“<sup>17</sup> איז אַן ענין של הווה, וביחד עם זה אַ דבר תמידי ונצחי<sup>18</sup>, איז מובן אַז פרטים פון מעשה אבות (ובפרט — כללות־דיקע) וואָס דריקן אויס ענינו המיוחד פון יעדן

(19) ראה בארובה תו״א פ' תרומה.  
(20) ראה אגה״ק ס״ה (קט, א). ביאור׳ו וישב לאדהאמ״צ (כה, א״ב) ולהצ״צ (ע' קלד).  
(21) ברכה לג, יח.  
(22) במקום מחשבתו של אדם שם הוא נמצא (ראה חתר שם טוב (קהית) בהוספות סליח. ושי״ן).  
(23) אבות פ״ב מ״ב.  
(24) משלי ג, ו.  
(25) כי בכאריא צ״ל תורה ומע״ט (אגה״ק שם). ולהעיר מאגה״ק ס״ג (קט, א) לענין ב' המדות דח״ג. וראה לקמן בפנים.

(14) וכהוראת חז״ל (להלכה) — ובלשון זה „יתבעו“ — ראה ב״י לטא״ח סקפ״ח (ד״ה וכתב הרמב״ם) משיבלי הלקט (דיו סדר ברכת המזון ס״ קנז). וראה מדרש תהלים מזמור יז, מדרש שמואל פליא (הובא ברד״ק סוף שמואל ב) ובכ״מ אודות גודל וחומר הדבר.  
(15) וכן בבהמ״ז „מלכות בית דוד כו' ובנה ירושלים כו' במהרה בימינו“ (ראה ב״י שם).  
(16) שבת פט, ב. וראה תו״א פרשתנו יו, ג. ויצא כא, סע״ב ואילך. תו״ח פרשתנו ד, ד ואילך. ועוד.  
(17) ברכות טז, ב.  
(18) תו״א ר״פ וארא. וראה לקו״ש חיד ע' 1068 הערה 12. ח״י ע' 97 (והערה 48).

פון אברהם אבינו האבן (יעדער און) אלע אידן די הוראה ונתנית כח אויף דער עבודה מיטן זולת, מבחוי: אלע אידן, אויך די וואס עיקר עסקם איז בפנים אין לימוד התורה, זאלן אויך זיין מזמן לזמן ארויסגיין ממקומם און ברענגען קדושה אויך מחוץ לגבול מקום הקדושה: זיי זאלן מפרסם זיין שמו של הקב"ה בכל מקום ומקום, ביו (הנפש) אשר עשו<sup>32</sup>, מקרב זיין אידן לה' ולתורתו<sup>33</sup>, וכמרו"ל "כל העוסק בתורה בלבד כו"<sup>34</sup>, און "כל" האומר אין לי אלא תורה אפילו תורה אין לו אלא תורה וגמ"ח";

און פון יצחק אבינו נעמט יעדער איד די הוראה און דעם כח אין עבודה בפנים, אז אויך די וואס עיקר עסקם איז בחוץ (צו) (פארנעמען זיך מיט עניני העולם און דורך דעם) ממשיך זיין קדושה אין עניני העולם (מעשיך ודרכיך), און ברענגען דבר ה' אויך צו אידן וואס זיינען לע"ע רחוקים מה' ותורתו) — דארפן אויך זיי פון צייט צו צייט זיך אפזונדערן פון דעם חוץ און עוסק זיין בפנים, בתורה, און באופן אז דעמאלט האבן זיי נישט קיין שום דאגות ("כאוכלי המז" <sup>35</sup>) קיין שום אנדערע מחשבות — אין דעם זמן דארף ביי זיי זיין תורתם אומנתם.

אברהם אבינו איז ארויס פון א"י און אראפגענידערט "אין מצרים, אין (מיצרים וגבולים פון) חו"ל, און האט בעבודתו אויפגעטאן, אז דארט, און עד"ז נאך פארדעם, זאלן מענטשן אנערקענען און דינען דעם אויבערשטן, האט זיי געבראכט "תחת כנפי השכינה", כמ"ש "ואת הנפש אשר עשו בחרן"<sup>26</sup>, וכמסופר בארוכה במדרשי חז"ל<sup>27</sup>; כל- לות עבודתו איז געווען — "ויקרא שם בשם ה' אל- עולם"<sup>28</sup>, ווי די חז"ל זאגן<sup>29</sup> אז "התחיל להודיע לעם שאין ראוי לעבוד אלא לאלוקה העולם. . ולקרא בקול גדול לכל העולם ולהודיעם שיש שם אלוה אחד ולו ראוי לעבוד והי' מהלך וקורא ומקבץ העם מעיר לעיר ומממלכה לממלכה. . שנאמר ויקרא כו"<sup>30</sup>, ביז ער האט געפועלט אז דער אויבערשטער זאל זיין (נוסף אויף "אלקי השמים" אויך) "אלקי הארץ", "שהרגלתיו בפי הבריות"<sup>31</sup>.

יצחק איז אבער נישט ארויס אין חו"ל. ואדרבה, היות ער איז געווען אן "עולה תמימה" האט ער געדארפט, געמוזט בלייבן אין א"י, און אויך דארט געפינט מען נישט (אויף אזויפיל) אז ער זאל ארויסגיין ממקומו הפרטי און פאר- נעמען זיך מיט אנדערע מבחוי. והיינו, אז (עיקר) סדר עבודתו איז געווען בפנים.

און פון די צוויי אבות נעמען אידן ביידע קווים אין עבודה:

(32) וכמרו"ל (סנהדרין צט, ב) "כל המלמד את בן חבירו תורה מעלה עליו הכתוב כאילו עשא שנאמר והנפש אשר עשו בחרן". וראה לקמן בפנים סעיף ז והערה 69.  
(33) ע"ז יז, ב.  
(34) יבמות קט, ב. לקו"ת ויקרא ה, א. וראה סה"מ תש"ח ע' 266 — בהערה.  
(35) כמרו"ל (מכילתא בשלח בתחלתו. שם טז, ד) לא ניתנה התורה (לדרוש) אלא לאוכלי המז.

(26) לך יב, ה. פרש"י שם (מביר ספליט).  
(27) ראה גם ב"ר שם, יד. ת"א ות"י עה"פ.  
(28) וירא כא, לג.  
(29) ראה גם סוטה י, סע"א ואילך. ב"ר ספניד.  
(30) רמב"ם הל' ע"ז פ"א ה"ג.  
(31) פרש"י חיי שרה כד, ז (ע"פ ב"ר פניט, ח).

דער פריערדיקער סדרה<sup>36</sup>, און דער ווארט „תולדות“ ברענגט ארויס דעם תוכן פון דער סדרה.

והיינו, אז דער תוכן כללי פון דער סדרה איז דער ענין פון „תולדות“ — הולדת בנים, וואס די הוראה בזה ברוחניות איז, אז יעדער איד דארף אויפטאן דעם ענין פון „תולדות“ ברוחניות — ס׳זאל צוקומען נאך א איד א שומר תומצ׳ דורך מקרב זיין אים לה' ולתורתו, וכמאמר<sup>37</sup> „כל המלמד בן חבירו תורה מעלה עליו הכתוב כאילו ילדו“, וואס דאס איז דער ענין פון „פרו ורבו“ בעבודה רוחנית<sup>38</sup>.

און דאס איז מרומז אויך בפירש׳ ריש פרשתנו, אז „תולדות“ באציט זיך צו „יעקב ועשו האמורים בפרשה“, ד.ה. „תולדות יצחק“ באשטייט ניט נאר פון אזעלכע וואס זיינען אין דער דרגא פון יעקב, נאר מ׳דארף פועל זיין, אז אויך אזוינע, וואס געפינען זיך אין א מעמד ומצב ע״ד ווי עשוי׳, זאלן זיי ווערן „האמורים בפרשה“, געהערן צו די „תולדות יצחק“ (וחינוכו — לימוד הפרש׳ שיות (תורה) וקיום מצוותיהן) דורכ־ דעם וואס מ׳דערנענטערט זיי און מ׳בריינגט זיי אריין אין תורה ומצות.

ד. אבער עפכ׳ פאדערט זיך ביאור: ווי איז דאס מתאים עם המבואר לעיל אז תוכן ואופן עבודת יצחק איז געווען באופן הפכי — זיין אפגעזונדערט אין

ג. שוין גערעדט כמה פעמים<sup>39</sup> בנוגע די שמות הסדרות, אז (אע״פ וואס בפשטות איז דער נאמען פון יעדער סדרה על שם ההתחלה, אבער) וויי באלד זיי זיינען נעמען ע״פ (מנהג ישראל —) תורה [ובפרט ע״פ תורת הבעש״ט<sup>40</sup>] אז שמו אשר יקראו לו בלה״ק איז מהוה ומח׳ ומקיים דעם דבר הנקרא בשם זה], איז מובן, אז דער נאָמען פון יעדער סדרה בריינגט ארויס דעם תוכן פון דער גאנצער סדרה.

א ראי׳ מוכחת אויף דעם<sup>41</sup> איז דער־ פון וואס דוקא אונזער סדרה ווערט גע־ רופן בשם „תולדות“, בעת אז אויך פ׳ נח פאנגט זיך אן מיט די ווערטער „אלה תולדות (נח)“: אויב די שמות הסדרות וואלטן געווען נאר מצד התחלתם — וואלט מער מתאים געווען אז די פריער־ דיקע סדרה (נח) זאל טראָגן דעם נאָמען „תולדות“ (היות דער ווארט „תולדות“ איז נעענטער צו התחלת הסדרה ווי דער ווארט „נח“) און די סדרה שלאחר׳ (אונזער סדרה, „תולדות“) זאל אנגערופן ווערן „יצחק“ (בכדי צו מאַכן אַן אונטערשייד צווישן איר און דער סדרה שלפני).

דערפון וואס די ערשטע סדרה הייסט מיטן נאָמען „נח“ און דוקא אונזער סדרה ווערט אנגערופן מיטן נאָמען „תולדות“ איז מוכח, אז דאס איז דער־ פאָר וואס דער נאָמען „נח“ (ניט „תולדות“) דריקט אויס דעם תוכן פון

(36) ראה לקו׳ ח״ה ע׳ 58.

(37) ראה תולדות יעקב יוסף פ׳ שמות קרבן לסופה. אור תורה להד״מ ד. ג. לקרא של נח, ד. שער היחוד והאמונה פ״א. ועוד.

(38) ראה לקו׳ שם הערה 10. וש״נ ע׳ 355. ועוד.

(39) ראה לקו׳ ח״ב ע׳ 285 ואילך.

(40) סנהדרין ט, ב. פרש׳ במדבר ג, א.

(41) ראה לקו׳ ח״ד תשמו, א. שה׳ תשא ס״ע

45 ואילך.

(42) ראה קידושין יח, רע״א.

מצות שנצטוו בני נח, וואס די הלכה איז, ווי אלע עניני הלכה, אן ענין נצחי בכל הזמנים ובכל המקומות, אז די הנהגה הרצויה אינעם אופן קיום המצות פון כל באי העולם (שבע מצות ב"נ) איז ווען דאס ווערט אויף זיי געפועלט דורך אידן.

ועפ"ז צריך ביאור ווי וועט אט דער תפקיד פון אידן (בשייכות צו ד' מצות ב"נ) דורכגעפירט ווערן בזמן דלעת"ל בביאת משיח צדקנו — דער רמב"ם פירט טאקע אויס<sup>46</sup> אז צווישן די ענינים נעלים וואס משיח וועט אויפטאן וועט זיין: "ויתקן" את העולם כולו לעבוד את ה' ביחד שנאמר<sup>47</sup> כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרוא כולם בשם ה' ולעבדו<sup>48</sup> שכם אחד<sup>49</sup>;

די שאלה איז אבער: וויבאלד אז אלע אידן וועלן אויסגעלייזט ווערן פון גלות העמים און וועלן זיך געפינען על אדמתם אין ארץ ישראל — און דער דין איז, אז "בזמן שיד ישראל תקיפה . . (איז א"ה זאלן זיין "אפילו יושב ישיבת עראי או עובר ממקום למקום בסחורה" דאָרף זיין פריער) שיקבל עליו שבע מצות"<sup>50</sup> — איז ווי וועט עס זיין אז אידן זיינען מחדש בא די אומות, בא "באי עולם" וועגן די ד' מצות ב"נ?

א"י, פאר זיך, בפנים, און ניט אויפ־שטעלן "תולדות" בחוץ, שאינם (דומים ל) "אבות"<sup>51</sup>, דורך התעסקות מיטן זולת בחוץ.

זאת ועוד: לפי האט די סדרה (וואס רעדט אינגאנצן וועגן ענינו ועבודתו של יצחק) געדארפט הייסן ניט "תולדות", נאר "יצחק", בכדי ארויסצוברענגען יחודו של יצחק, וואס איז באשטאנען (כנ"ל) דוקא אין ניט ארויסגיין לחו"ל צו אויפשטעלן דאָרט "תולדות", נפשות (ווי עבודת אברהם, ואת הנפש אשר עשו בחוץ", כנ"ל).

ועכצ"ל, וויבאלד אז יצחק איז איינער פון די ג' אבות, און "אבות — מכלל דאיכא תולדות"<sup>52</sup>, פון אבות לערנט מען אפ, ווערט "תולדות", איז מובן אז אויך זיין עבודה איז געווען אין אויפשטעלן תולדות.

נאכמער: פון דעם וואס דוקא די סדרה וואס רעדט אינגאנצן וועגן עבודת יצחק (הייבט זיך אן און) ווערט אנגערופן "תולדות", ניט די אנדערע סדרות וואו עס רעדט זיך ענינו של אברהם (ויעקב), איז מוכח אז עיקר ענין ה"תולדות", איז דוקא בא עבודת יצחק נאך מער ווי ע"י עבודת אברהם (ויעקב).

ה. וועט מען דאס פארשטיין בהקדם הביאור אין אופן ההנהגה לעת"ל, וואס דערפון וועט אויך זיין מובן בנוגע לעבודת יצחק, וכנ"ל סוס"א, אז לעת"ל יאמרו ליצחק כי אתה אבינו.

דער רמב"ם פסק'נט<sup>53</sup> "צוה משה מפי הגבורה לכוף את כל באי העולם לקבל

(46) שם ספ"א.

(47) כ"ה בדפוסים שלפנינו ד"ויתקן" קאי על משיח. אבל בכת"י ודפוסים שלא שלטה בהם בקורת הצנזור בא כאן קטע שנשמט, ואם לא הצליח כ"ה, והתיבות "ויתקן את העולם כ"ה" הן באמצע הענין שם, וכל הדברים האלו (של ישוע הנוצרי) ושל זה הישמעאלי . . אינן אלא ליישר דרך למלך המשיח ולתקן את העולם כולו כ"ה — וראה שם בסיום לשונו. וראה לקו"ש ח"ח ע' 283. ואכ"מ.

(48) צפני' ג, ט.

(49) כ"ה ברמב"ם שם. ובכתוב: לעבדו. וראה

לקו"ש חכ"ג ע' 103 הערה 79.

(50) רמב"ם הל' ע"ז פ"ה ה"ו.

(43) ראה לקמן מב"ק. אבות מכלל דאיכא (ענין הפני' תולדות).

(44) ראה ב"ק בתחלתה.

(45) הל' מלכים פ"ח ה"י.

ו. עד"ז ומעין זה איז געוועזן ענינו ועבודתו של יצחק<sup>55</sup>:

יצחק'ס<sup>56</sup> אופן פון אויפשטעלן תולדות איז געוועזן ניט דורך גיין „מעיר לעיר ומממלכה לממלכה“ אויף צו מפרסם זיין שמו של הקב"ה בכל מקום ומקום, ווי אברהם (כנ"ל ס"ב), נאָר זייענדיק אויף איין אָרט אין ארץ ישראל, האָט ער צו זיך צוגעצויגן די באי עולם, בדוגמת ווי אַן אבוקה גדולה וואָס ציט צו זיך די ניצוצות כו".<sup>57</sup>

און דער ענין ווערט אַרויסגעבראַכט אין תוכן הסדרה: בשעת ס'האָט זיך גע-שאַפן אַ מצב פון „ויהי רעב בארץ“ איז געוועזן „דעתו (של יצחק) לרדת למצרים כמו שירד אביו בימי הרעב“<sup>58</sup>. וויסנדיק דעם „עיקר ששתל אברהם“<sup>59</sup>, אַז דער אויבערשטער איז דער מנהיג העולם און פירט אָן מיט כל הדברים שבעולם, איז פון דעם עיקר וואָס שתל אברהם אביו (וכמו שירד אביו) — האָט יצחק פאַר-שטאַנען (— דעתו) אַז דאָס איז

איז דאָס מובן פון די פסוקים אין ישע"י<sup>60</sup> בנוגע דער גאולה: „והי' באח-רית הימים נכון יהי' הר בית ה' בראש ההרים... ונהרו אליו כל הגוים והלכו עמם רבים ואמרו לכו ונעלה אל הר ה' אל בית אלקי יעקב ויורנו מדרכיו ונלכה באורחותיו כי מציון תצא תורה... ושפט בין הגוים ג' וכתתו חרבותם ג' בית יעקב לכו ונלכה באור ה'“.

ד.ה. דאָס וואָס לעת"ל וועלן אויך אוה"ע לערנען די דרכי ה' און דינען דעם אויבערשטן, וועט ניט קומען דורך דעם וואָס אידן וועלן אַרויסגיין פון ארצם הקדושה לחול' צו די גוים ועמים בכדי דאָס צו פועל זיין ביי זיי, נאָר היות אַז דער מעמד ומצב פון אידן, ארץ ישראל וביהמ"ק, וועט דעמאָלט זיין בתכלית המעלה והשלימות, דער „אור ה'“ וועט דאַרטן לייכטן בגילוי לעין כל ח'י, וועט דאָס בדרך ממיילא פועל זיין<sup>61</sup> אויף גוים ועמים רבים שנכל העולם ביז אַז „ונהרו אליו כל הגוים והלכו עמם רבים ואמרו לכו ונעלה אל הר ה'... ויורנו מדרכיו ג'“.

קומט אויס, אַז לעת"ל וועלן אידן ניט (דאַרפן) אַרויסגיין לחוץ צו פאַרנעמען זיך מיט „כל באי העולם“, נאָר זיי וועלן זיין „פנויין בתורה וחכמתה“ — „יהיו ישראל חכמים גדולים ויודעים דברים הסתומים וישיגו דעת בוראם כפי כח האדם“<sup>62</sup>; און פונדעסטוועגן וועלן אידן משפיע זיין אויף די אומות, אַז זיי אַליין וועלן דערוועקט ווערן און „והלכו“ און זאָגן „לכו ונלכה באור ה'“<sup>63</sup>.

(55) בפרסיות, המבואר בהפסוקים דישי' שם — שייך למדריגות יעקב, וכמו שאמרו רז"ל (פסחים פח, א — ע"ה) לא כאברהם כי אלא כי יעקב שקראו בית (וראה בארוכה לקו"ש חטי"ז ע' 240 ואילך). אבל בכללות — ה"ז שייך למדריגת יצחק.

(56) תוכן ההפרש בין עבודת אברהם לעבודת יצחק המבואר בפנים — הוא מיוסד ובהתאם להמבואר בדורשי חסידות דעבודת אברהם היא בדרך מלמעה למטה ועבודת יצחק מלמטה למעלה. וראה בארוכה לקו"ש שם ע' 194 ואילך. וש"נ.

(57) ראה לקו"ת במדבר ד, א. וראה בארוכה סה"מ תרנ"ט (ע' קסב ואילך). סה"מ תשי"ד (ע' 106 ואילך) ועוד — ע"ד ב' אופני בירור (שבלקו"ת שם), בדרך מלחמה ובדרך מנוחה.

(58) ל' רש"י פרשתנו כו, ב. וראה גם רמב"ן שם, א.

(59) ל' הרמב"ם הל' ע"ז ספ"א.

(51) ב, ב ואילך.

(52) ראה עד"ז תניא ספ"ז.

(53) לשון הרמב"ם הל' מלכים ספ"ב (ה"ד-ה) —

בנוגע הזמן דלעת"ל.

(54) ראה פרש"י ישע"י שם, ה. תניא שם.

אלי גר" דערמיט וואס „ראו ראינו" כי ה' עמך ונאמר תהי נא אלה בינו-תינו בינינו וביניך גר" 61.

און ס'איז מובן, אז בשעת זיי האבן געזען אז „ה' ה' עמך" — ובפרט ווען דאס האט זיי מעורר געווען ביז אז אבי-מלך הלך אליו, גיין און קומען צו יצחק'ן און מיט אים כורת זיין א ברית — האט דאס גע'פועל'ט אז זיי זאלן זיך פירן בהתאם מיט דעם רצון פון יצחק אבינו.

ז. עפ"ז איז מובן וואס דוקא די סדרה, וואו עס רעדט זיך וועגן עבודת יצחק<sup>66</sup>, ווערט אנגערופן בשם „תולדות" (און ניט די סדרות וואו עס רעדט זיך וועגן עבודת אברהם (ויעקב):

בשעת די עבודה איז באופן אז מען נידערט אראפ און מ'טוט אויף חוץ לתחום הקדושה, ע"ד ווי עבודת אברהם, דעמאלט איז ניט מודגש אויף אזויפיל אז דאס זיינען זיינע „תולדות". אין הכי נמי אז דאס איז „הנפש אשר עשו", זיינע אן עשי', ס'איז אבער ניט „כאילו ילדו"<sup>69</sup> תולדות:

„תולדות" איז מדגיש אז זיי זיינען בדומה להאב<sup>70</sup>, מכלל ד(אבות) איכא תולדות, און דאס איז דוקא סוג עבודה של יצחק, וואס ער שטייט במקומו און

בהשגחה ובכוונה פרטית פון דעם אויבערשטן, אז ער זאל ארויסגיין פון ארץ ישראל אין חו"ל און דארט מפרסם ומגלה זיין שמו של הקב"ה — אזוי ווי אביו אברהם האט געטאן בזמנו, ווען ס'איז געווען<sup>62</sup> א רעב בארץ.

אויף דעם האט אים דער אויבער-שטער געזאגט: „אל תרד מצרימה. . . שכון בארץ", ווי רז"ל<sup>63</sup> טייטשן „שכן את השכינה בארץ", אז זיין אופן העבר-דה פון מגלה זיין שמו של הקב"ה איז ניט דורך אראפנידערן אין חו"ל, ביז איז מצרים ערות הארץ, נאר דורך „שכן את השכינה בארץ" — און עי"ז וועט שמו של הקב"ה אנקומען צו כל באי עולם.

און אזוי ווערט טאקע דערציילט ווייטער אין דער פרשה (בהמשך הענין) וועגן דעם זמן וואס יצחק איז געווען אין גר: „ויגדל האיש וילך הלך וגדל עד כי גדל מאוד" — „שהיו אומרים זבל פרדותיו של יצחק ולא כספו וזהבו של אבימלך"<sup>62</sup>;

ובמיוחד איז דאס מודגש אינעם המשך פון די ווייטערדיקע פסוקים — אז פריער<sup>64</sup> האט אבימלך געזאגט צו יצחק'ן „לך מעמנו כי עצמת ממנו מאד"<sup>64</sup>. אבער נאכדעם ווי יצחק האט דארט געבויט א מזבח און „ויקרא בשם ה' גר"<sup>65</sup>, דערציילט די תורה, אז „אבי-מלך הלך אליו מגרר ואחוזות מרעהו ופיכל שר צבאו" און אז זיי האבן פאר-ענטפערט יצחק'ס שאלה „מדוע באתם

66 לא שיצחק דיבר עמהם עדין.

67 שם, כ"כח.

68 שהרי בפי' וירא וחי' ענינו של יצחק שבהם הם פרטים בהסיפור (וענינו) של אברהם. ומכש"כ בפרשיות שלאח"ז שבהן רק נזכר יצחק.

69 ועפ"ז יליב החילוק דב' מאמרי רז"ל הנ"ל (בסנהדרין), בכל המלמד כ"י — „כאילו עשאו" (שבהערה 32) או „כאילו ילדו" (לעיל ס"ג, ושי"ן).

70 להעיר מבי' בתחלתה, תולדותיהם כיוצא

בה'.

60 לך יב, י.

61 ב"ר פס"ד, ג.

62 פרשתנו כו, יג ובפרש"י שם (מב"ר שם, ז).

63 להעיר מרמב"ן שבהערה 10.

64 כו, טז.

65 שם, כה.

הויבט אויף באי עולם למקומו ומדרי-  
גתו, וואס דורך דעם ווערן זיי „תולדות“  
— בדומה להאב<sup>11</sup>.

ח. און דאס איז די הוראה נצחית פון  
עבודת יצחק, וואס איז מרומז אין שם  
הסדרה — „תולדות“:

דאס וואס (אויך) די מארי עובדין טבין  
— וואס זייער עבודה תמידית איז צו  
מפרסם זיין שמו של הקב"ה בלכתם  
ממקום למקום און אויפשטעלן תולדות  
לה' ולתורתו — דארפן מזמן לזמן  
שטיין אין א מצב פון עבודה בפנים, פון  
לימוד התורה נגלה ופנימיות התורה אין  
אן אופן פון תורתו אומנתו,

מיינט דאס ניט אז זיי טרעטן דער-  
מיט אפ ח"ו פון זייער שליחות (צו מקרב  
זיין אידן לה' ולתורתו), נאר אדרבה,  
דאס איז א חלק עיקרי אין דער עבודה.

ווארום נוסף לזה וואס מצד דעם וואס  
יעדער איד האט די אבות, בחי' יצחק  
שבנפשו, איז דא בא אים דער כח אז זיין  
עבודה בפנים זאל האבן א ווירקונג אויף  
חלקו בעולם, כולל אויך אויף די אידן  
וועלכע זיינען (ע"פ תורה) אונטער זיין  
השפעה וכיו"ב — איז דורך דעם  
שטעלט ער אויף אמת'ע „תולדות“, אז  
נוסף אז ער פועל'ט אויף זיי דעם  
„(אשר) עשו“, און ער איז זיי מכניס  
תחת כנפי השכינה, ווערט אויך דער  
ענין פון „(כאילו) ילדו“, זיינע „תולדות“  
כיצא בו<sup>12</sup>, בדומה להאב, המשפיע.

ועד"ז איז די הוראה צו יושבי אהל<sup>13</sup>  
וואס כל עיקר עסקם איז אין ד' אמות

של תורה והלכה (ותפלה) — אז נוסף  
לזה וואס אויך זיי דארפן ארויסגיין  
מזמן לזמן פון זייערע ד' אמות אויף  
מקרב זיין אידן לה' ולתורתו, כנ"ל,  
דארף אויך אין זייער עבודה פון עסק  
התורה והתפלה זיך אנהערן אז דאס איז  
פארבונדן מיט אויפמאכן „תולדות“ צו  
דעם אויבערשטן, דער ללמוד דארף זיין  
ע"מ ללמד, וואס דעמאלט זיינען די  
תולדות ווי עס באדארף צו זיין, כנ"ל.

און ע"י עבודה זו, צו אויפשטעלן  
תולדות לה' ולתורתו אין דעם אופן  
העבודה וואס (מ'לערנט, ביז —)  
מ'נעמט פון יצחק אבינו, איז מען נאך  
מער ממחר דעם זמן ווען „יאמרו ליצחק  
כי אתה אבינו“, די גאולה האמיתית וה-  
שלימה, ואז ימלא שחוק פיננו<sup>14</sup>,

על ידי עבודה זו איז מען גורם דעם  
שלימות'דיקן צחוק ותענוג למעלה<sup>15</sup>,  
און פון דעם צחוק ותענוג שלמעלה,  
קומט אראפ אויך למטה, „אז“ (דע-  
מאלט), וטועמ' חיים זכו נאך פריער  
„בע"ש<sup>16</sup>, ביז אז בא יעדן אידן הערט  
זיך אן בגילוי דער תענוג הבורא,

כי<sup>17</sup> מלאה הארץ דעה את ה' כמים  
לים מכסים.

(משיחות ליל ב' דחגה"ס — תשמ"ג.

תשמ"ה, ש"פ תולדות תשמ"ה)

(73) תהלים קכו, ב. ברכות לא, א.

(74) ראה תריא ותריח שנסמנו לעיל הערה 16.

(75) פעי"ח שי"ח רפ"ג. שער הכוונות ענין טבילת

ע"ש. מגיא (וש"י"ע אדה"ז) או"ח סר"ג סוסקא (ס"ח).

(76) ישעי' יא, ט. רמב"ם בסיום וחותם הלי

מלכים ומלחמותיהם (וספרו בכלל).

(71) וראה לקו"ש שם ע' 196 ואילך.

(72) וראה לקו"ש ח"ז ע' 307 ואילך. וש"נ.

## תולדות ג

בנו", און ס'איז כאילו ווי יצחק וואלט געווען דער קרבן שנקרב. ובלשון רש"י "כאלו בני שחוט . . דמו זרוק . . בני מופשט כאלו הוא נקטר ונעשה דשן". און וויבאלד ס'איז כאילו ווי מ'האט גע-טאן די אלע עבודות מיט יצחק, אים מקריב געווען ע"ג המזבח, דעריבער איז ער נתקדש געווארן בקדושת עולה תמימה שנפסלת ביוצא.

עפ"ז אבער — אז יצחק האט א גדר פון א קרבן שכבר נקרב ע"ג המזבח — דארף מען האבן א ביאור: בנוגע דעם זכות העקידה זאגן חז"ל בכמה מקומות, אז אפרו של יצחק כאילו צבור על גבי המזבח. וואס פון דעם דיוק לשון חז"ל "צבור על גבי המזבח" — ניט (ווי לשון רש"י במק"א) "צבור ועומד לכפרה" (וכי"ב) — איז מוכח, אז דער זכות העקידה איז פארבונדן דער-מיט וואס אפרו של יצחק איז ("פאר-בליבן") על גבי המזבח.

[נאך מער: די גמרא זאגט אין זבחים: "מזבח מנא ידעי (פון וואנעט האט מען געוואוסט ביים בנין מקדש שני וואו איז

א. אויפן פסוק: "גור בארץ הזאת" זאגן חז"ל, אז יצחק האט ניט געטארט ארויסגיין פון ארץ ישראל קיין חוץ לארץ, ווייל ער איז געווען אן "עולה תמימה". מה עולה אם יצאת חוץ לקלעים היא נפסלת אף את אם יצאת חוץ לארץ נפסלת".

און ווי מפרשים זיינען מבאר, אז גאנץ א"י "חשובה אצלו כמו העזרה", און חוץ לארץ — "כחוץ מן העזרה". און דעריבער, זייענדיק אן "עולה תמימה" — "שהיא קדש קדשים", טאר ער ניט ארויסגיין פון א"י, ע"ד ווי "אין קדש קדשים יוצא לחוץ מן העזרה".

דער טעם פארוואס יצחק האט די קדושה פון אן עולה תמימה באופן אז "אם יצאת חוץ לקלעים היא נפסלת"

— דלכאורה: די קדושה ווערט דוקא נאך דעם ווי מאיז מקריב די עולה על גבי המזבח, אבער אן עולה תמימה ח"י איז ניט שייך אז עס זאל נפסל ווערן ביוצא —

איז מובן פון דברי חז"ל אויפן פסוק: "ויעלהו לעולה תחת בנו", אז די הקרבת האיל איז געווען במקום יצחק ("תחת

(6) שם. נ"ת בלקיש ח"ל ע' 76 ואילך.  
(7) ירושלמי תענית פ"ב ה"א. וכן בתרי" (ופרש"י) בחוקותי כו, מב. תנחומא ס"פ וירא. ב"ר פצ"ד, ה. וראה הנסמך בהערה הבאה.

— לשון זה איתא גם בתנחומא ובמדב"ר שבהערה 5, אבל שם קאי על עבודת ההקטרה בהאיל (ע"ג המזבח), שיהי' כאלו הקטרה זו נעשית ביצחק, ומובן מדוע מדגיש "ע"ג המזבח". משאיכ במקומות הנ"ל שקאי בנוגע לזכות העקידה בכלל, הרי בזה נוגע (לכאורה) רק אפרו של יצחק (בכלל), ולא זה שנשאר "צבור ע"ג המזבח".

(8) וירא כב, יד. וראה ברכות סב, ב. תענית טז, א. ועוד.

(9) סב, רע"א.

(1) פרשתנו כו, ג.  
(2) ב"ר פס"ד, ג. פרש"י פרשתנו שם, ב (וראה בארוכה לקו"ש חט"ז ע' 200 ואילך — ביאור החילוקים בין הב"ר ופרש"י).  
(3) רא"ם לפרש"י שם (הובא גם ביפ"ת לב"ר שם).  
(4) ראה לקו"ש שם (ע' 201 הערה 7) (שגם) מטעם זה שינה רש"י מלשון הב"ר. ע"ש.  
(5) ב"ר פנ"ז, ט. פרש"י עה"פ (וירא כב, יג). תנחומא שלח יד. במדב"ר פ"ז, ב.  
(6) וירא שם.